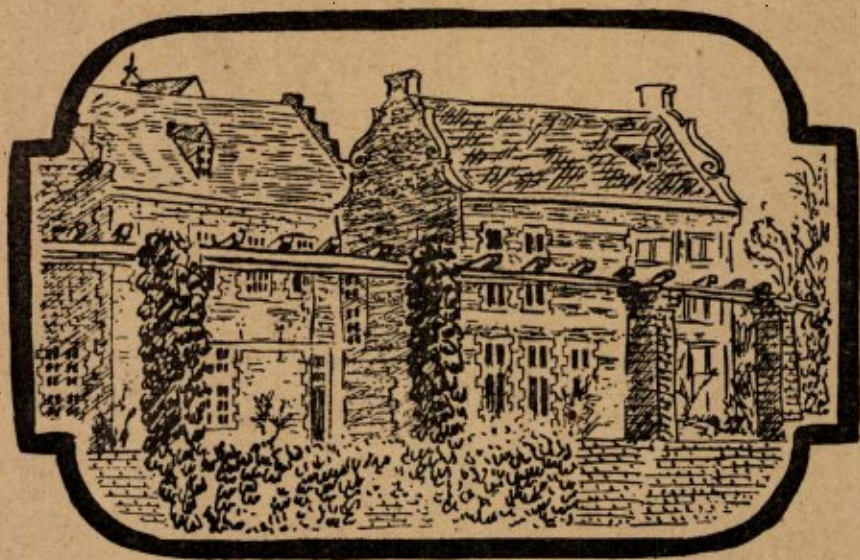

NATUUR- HISTORISCH MAANDBLAD

ORGAAN VAN HET
NATUURHISTORISCH
GENOOTSCHAP IN LIMBURG

HOTEL - RESTAURANT

BELLEVUE

VAALS

TELEF. K 4454-234

HOOGST GELEGEN HOTEL IN NEDERLAND

MODERN COMFORT

VERKOOP
VAN ALLE SOORTEN
OPGEZETTE DIEREN
VOOR SCHOLEN, MUSEA enz.

JO BOUTEN

★

NATUUR HIST. INRICHTING
GENOOYERLAAN C 307 — VELDEN

VACANT

ATELIER VOOR HET

PREPAREREN

VAN

VOGELS EN ZOOGDIEREN

VERZAMELINGEN VOOR
SCHOOL EN HUIS

LEPIDOPTEREN

COLEOPTEREN

MINERALEN

GESTEENTEN

FOSSIELEN

MOLLUSKEN

EMBRYONEN

SPIRITUSPREPARATEN

PREPARATEURSGEREEDSCHAPPEN
GLASOGEN — INSECTENSPELDEN

D. J. KIENJET

HOOLSTRAAT 8 BEEK (LIMBURG)

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts, Echt, Dr W. Minis-van de Geyn, Bonnefantan 5, Maastricht, C. Willemse, arts te Egelshoven, P. J. van Nieuwenhoven, Bataviaplantsoen 7, Maastricht.

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht.

Alle voor de redactie bestemde stukken te zenden aan de laatst-vermelde redacteur, P. J. van Nieuwenhoven. Het Maandblad wordt aan alle leden van het Natuurhistorisch Genootschap gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 7.50 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden f 0.75, voor leden f 0.50. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging van de Maandvergaderingen, blz. 73. — De Natuur in, blz. 73. — P. Benno, De paarse houtbij (*Xylocopa violacea* L.), blz. 73. — Verslagen van de Maandvergaderingen, blz. 74. — Dr R. A. Maas Geesteranus, Enkele Paddenstoelvondsten op en om de St. Pietersberg. IV., blz. 75.

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op 2 September om 19.00 uur in het Museum.

Vertoond zal worden een film, opgenomen door de heer F. van Rummelen jr. en getiteld:

Bodemonderzoek
in Indonesië.

Deze film zal mondeling worden toegelicht door Dr Ir A. P. A. Vink.

te Heerlen op 9 September om 19.00 uur in de R.K.H.B.S.

OPROEP VOOR EEN BUITENGEWONE ALGEMENE LEDENVERGADERING

op Woensdag 7 October om 19.00 uur in het Museum ter benoeming van een nieuwe hoofdredacteur. Het Bestuur stelt voor: de heer P. J. van Nieuwenhoven. Andere kandidaten kunnen ter vergadering worden voorgedragen.

Dr E. M. K r u y t z e r, secretaris.

DE NATUUR IN.

Zaterdag 19 September excursie langs de Maas naar Eysden, vanuit Heugem.

Men vertrekt van het eindpunt van gemeentebus lijn 5, om 15.30 uur.

Trein uit Heerlen om 14.30 uur. Vertrek van lijn 5, van station Maastricht, om 15.10 uur.

DE PAARSE HOUTBIJ (*Xylocopa violacea* L.)

Telkens weer bereiken ons van links en rechts berichten over nieuwe waarnemingen van deze bij, ook buiten Zuid-Limburg. Een overzicht van de verschillende vindplaatsen, in de loop van opeenvolgende jaren opgetekend, doet mij vermoeden, dat de verspreiding van *Xylocopa* in ons land bezig is merkwaardige wijzigingen te ondergaan en alleszins onze aandacht verdient!

Teneinde echter zo volledig mogelijke gegevens te verkrijgen, zou ik op al onze leden en lezers 'n beroep willen doen, om mij te berichten, wáár en wannéér zij persoonlijk de paarse houtbij hebben waargenomen! (D.i. plaats — jaar — maand — aantal — en zo mogelijk ook: de sexe).

Men vergewisse er zich echter zoveel mogelijk van, inderdaad met een *Xylocopa* te doen te hebben! De ondervinding heeft me geleerd,

dat vooral de ♂♂ door buitenstaanders nog wel eens verwisseld werden met donkere (of zelfs geheel zwarte) exemplaren van *Psithyrus*-soorten (Koekoekshommels). In de vlucht zijn deze niet zo gemakkelijk met zekerheid te onderscheiden! Ingeval men dode of opgezette exemplaren heeft, houd ik er mij voor aanbevelen, deze meteen even opgestuurd te krijgen. Het levende materiaal kan men beter voorlopig nog sparen, want „gewoon” is *Xylocopa* op de meeste plaatsen nog allerminst!

P. B e n n o, „Biesenmortel”, Udenhout.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN te Maastricht op Woensdag 1 Juli 1953.

Aanwezig de dames Willemse-Widdershoven, Smeets, Zr. M. Christilla, Zr. M. Juliette, van Niel, Berendschot en de heren: Willemse, van Rummelen, Nijst, van Noorden, Grégoire, Maessen, Onstenk, Mommers, van Nieuwenhoven, Wassenberg, Br. Marinus, Stevens, Br. Agatho, Br. Maurentius, Leysen, Gorgels, Bingen, Kruytzer, Ritchi, Wijser, Huntjens en Beaulen.

Ter verwelkoming van de weer geheel herselfelde voorzitter prijkt op de bestuurstafel een fraaie bloemenruiker. Dr Willemse dankt voor deze hulde. Hij deelt mede, dat op de onlangs gehouden bestuursvergadering Dr Kruytzer zich belast heeft met het secretariaat van het Genootschap. Daarna komt nogmaals de vacantieweek, gewijd aan natuurstudie, ter sprake en het gevaar, dat de zeldzame Zuidlimburgse amphiënen gaan lopen door de massale excursies, die naar hun vindplaatsen zullen worden geleid. Op een zeer dringend schrijven van ons Genootschap, gericht aan de secretaris van Lacerta, is geen antwoord gekomen, zodat het ergste valt te vrezen.

De heer Nijst deelt mede, dat in het stadspark te Maastricht een muskuseend gebroed heeft 9 meter boven de grond, in een boom. Twee jonge eendjes zouden door de eend in de bek naar beneden zijn gebracht. De overige tien kuikens zijn door de tuinlieden uit de boom gehaald.

De heer Mommers vermeldt overeenkomstige gevallen van wilde eenden en waterhoentjes. Hier laten de kuikentjes zich zonder meer uit het nest naar beneden vallen.

De Voorzitter vertoont de larve van een *Orthopteron* gevonden bij het kweken van *Lipara lucens* Meigen, een galvliegje, dat zich ontwikkelt in de bekende sigaaral van riet (*Phragmites communis*). Het diertje werd hem toegezonden door de heer G. van Zanden uit Eindhoven, die deze gallen had verzameld langs een kanaal buiten Eindhoven. Het bleek te zijn een larve van het eerste stadium van *Conocephalus dorsalis* Latreille. Ter vergelijking werd een volwassen ♂ en ♀ van deze soort mede vertoond.

In de literatuur is het voorkomen van inquilinen d.w.z. insecten die zelf geen gallen veroorzaken, maar deze wel gebruiken voor een of ander doeleind, onder de *Orthoptera* maar enkele malen vermeld. Zo vonden van Heyden en Hofmann, *Meconema thalassina* als inquiline in eikengallen (*Cynips terminalis* F.). En Th. Oudemans vermeldt deze soort eveneens als inquiline bij zijn *Lipara* kweek. Of de determinatie in dat laatste geval geheel juist is, betwijfelt Dr Willemse enigszins, omdat *Meconema* alleen maar op bomen en struiken leeft en in de schors hiervan haar eieren legt.

In aansluiting op de lezing van Dr Schulte over de praehistorische mens (zie *Natuurhistorisch Maandblad* no 5, 1953) vertelt de heer Kruytzer naar aanleiding van zijn bezoek aan het gebied van de Dordogne het volgende: In het gebied van de Dordogne hebben gewoon en de Neanderthaler met zijn cultuur le Moustérien en de Mens van Cro-Magnon, met zijn cultuur le Magdalénien. Toch was er al jaren een cultuur bekend, ouder dan het Moustérien, n.l. het Tayacien, die zijn naam ontleent aan het dorpje Tayac; doch nog nooit is in deze streek een daarbij behorend menselijk geraamte gevonden. Nu wil het geluk, dat de belangrijke vondst van Fontéchevade (Charente), waarover Dr Schulte gesproken heeft, en de menselijke schedel, en de artefacten bevatte. Deze laatste bleken te behoren tot het Tayacien. Men vindt dan ook in het Musée de l'Homme te Parijs bij de schedel van Fontéchevade aangegeven: „Industrie tayacienne”.

te Heerlen op Woensdag 3 Juli 1953.

Aanwezig mej. Janssen en de heren: van Rummelen, Coonen, Br. Arnoud, Mientjes, van Velsen, Jongmans, Collin, Bruna, Hein, van der Kruk, Sterken en Dijkstra.

De vergadering van 10 Juni was niet meer dan een klein onder-onsje. Regen en kermis waren vermoedelijk hiervan de oorzaak. Van de aanwezigen moesten bovendien direct na de aanvang nog twee vertrekken.

De vergadering van 8 Juli was daarentegen veel beter bezocht. Na de opening vertoonde de heer Coonen enkele planten door hem gevonden op de Wrakkelderberg, die door Dr Bruna gedetermineerd werden als *Onobrychis sativa* — esparcette en *Linaria Cymbalaria* — muurleeuwenbek. Hierbij vestigde Dr Bruna nog de speciale aandacht op deze vindplaats, waar nog tal van aardige planten voorkomen.

Daarna circuleerde een exemplaar van *Monotropa Hypopitys*, stofzaad. Dr Dijkstra besprak voorkomen en groeiwijze van deze plant.

Aansluitende hieraan deed hij mededeling van een aantal planten door hem gevonden bij een excursie langs het Albertkanaal n.l. *Hieracium amplexicaule*, stengelomvattend havikskruid; *Erigeron annuus*, zomerfijnstraal; *Rudbeckia hirta*, ruige rudbeckia; een uitbloeiende *Vicia Cracca*, smalbladige vogelwikke.

Tot slot besprak Dr Dijkstra nog in gang zijnde onderzoekingen over bastaardering bij havikskruiden en wees, aan de hand van materiaal, op de kenmerken.

Mededelingen van de Commissie inzake Wetenschappelijk Onderzoek van de St. Pietersberg, No. 27.

ENKELE PADDENSTOELENVONDSTEN OP EN OM DE ST. PIETERSBERG. IV.

door

Dr R. A. MAAS GEESTERANUS
(Rijksherbarium, Leiden)

Een van de prettige kanten aan de mycologie is, dat men jaren achtereen een bepaald terrein kan bezoeken en er toch weer wat nieuws ontdekt. Zo iets overkomt een Phanerogamist in ons land vrijwel niet meer. De weinige en kortstondige bezoeken aan de St. Pietersberg en omgeving hebben reeds interessante resultaten opgeleverd en ook nu weer heb ik aardige vondsten te melden.

Hoewel de beginneling zich wat afzijdig houdt van Ascomyceten in het algemeen, zijn er toch

enkele soorten, die hij spoedig leert onderscheiden en daartoe behoren *Helvella crispa* en *H. lacunosa*. De onderscheiding geschiedt daarbij op grond van de kleur van hoed en steel, welke zeer licht is bij de eerste soort, somber bij de tweede. Maar hoe misleidend dit kenmerk kan zijn, blijkt uit een fout, die ik zelf maakte. Op 26 Sept. 1951 vond ik in het Enci-bos een enkel exemplaar van een *Helvella*, dat ik wegens de zeer lichte kleur van hoed en steel zonder aarzelen *H. crispa* noemde. Op 15 Oct. 1952 vond ik niet ver van dezelfde vindplaats grote aantallen van een *Helvella*, die onmiskenbaar tot de soort *lacunosa* behoorden. Tot mijn verwondering vond ik er tussendoor ook zeer lichte exemplaren en, bij nauwkeuriger zoeken, alle mogelijke vormen, die wat kleur betreft, overgangen tussen beide typen voorstelden. Het viel op, dat de zeer donkere exemplaren beschut stonden onder struiken en bomen, de zeer lichte op open plekken. De gedachte kwam bij mij op, of het niet mogelijk was, dat deze laatste door de aanhoudende regens van de vorige dagen uitgebleekt konden zijn. Zonder mij overigens verder in dit probleem te verdiepen, vroeg ik mij af, wat nu feitelijk het verschil tussen *crispa* en *lacunosa* is, indien het kenmerk van de kleur wordt uitgeschakeld. Het verschil ligt noch in de vorm, noch in de grootte van het vruchtlichaam en evenmin in de asci, sporen of paraphysen. De mening, dat de sporen van *H. crispa* een grote, centrale oliedruppel bezitten, terwijl die van *H. lacunosa* daarnaast nog een aantal veel kleinere zouden hebben, gaat niet altijd op, zodat dit kenmerk zijn waarde verliest. Door enkele Amerikaanse auteurs, Anderson & Ickis, maar het uitvoerigst door een Canadese, Kanouse, zijn de verschilpunten afdoende aangegeven, waarvan de twee belangrijkste reeds macroscopisch of met geringe loupe-vergroting zichtbaar zijn. Ten eerste is bij *H. lacunosa* het receptaculum (het van 't hymenium afgekeerde gedeelte van de hoed) altijd wel ergens, maar gewoonlijk op verschillende plaatsen met de uitspringende lijsten van de steel vergroeid. Bij *H. crispa* zijn receptaculum en steel geheel vrij en is de rand van het receptaculum zelfs wat omhoog opgekruld. Hier zij aan toegevoegd, dat Grelet dit kenmerk in zijn werk „Les Discomycètes de France” wel vermeldt, maar vermoedelijk niet de belangrijkheid ervan als verschilpunt heeft ingezien. Ten tweede maakt bij *lacunosa* het recep-

taculum de indruk gelijkmatig en uiterst fijn fluwelig behaard te zijn, terwijl deze beharing bij *crispa* onregelmatiger en ruwer, bijna vlokkelig of wrattig aandoet. Microscopisch gezien is daar ook een verklaring voor te vinden, zie fig. 1 en 2. Bij *lacunosa* blijkt het receptaculum bedekt met een uniforme laag dicht opeen gepakte, gelijkgerichte haren (voor de overzichtelijkheid zijn er slechts enkele getekend), die ieder uit een aantal cellen bestaan en waarvan de eindcel de langste is. Deze cel is aan de top sterk knotsvormig opgezwollen. Bij *crispa* zijn de haren in duidelijk aparte groepen verdeeld en in iedere groep neigen zij kegelvormig naar elkaar toe. De haren zijn eveneens veelcellig, maar hier is de eindcel niet langer dan de overige cellen, aanzienlijk korter dan bij *lacunosa* en aan de top niet of weinig opgezwollen. Deze microscopische kenmerken worden niet door Kanouse vermeld. De mededeling, dat de top der paraphysen van *crispa* kleurloos blijft in KOH, terwijl de donkergekleurde paraphyse-uiteinden bij *lacunosa* nog donkerder worden in deze vloeistof, gaat niet op in die gevallen, waarbij in de laatste soort die uiteinden kleurloos zijn. Het verheugt me, dat de vondsten uit het Enci-bos aanleiding gegeven hebben tot dit verhelderend onderzoekje, waaruit bleek dat tot nu toe alleen *Helvella lacunosa* in het Enci-bos is gevonden.

Een andere Discomyceet, die de Limburgse mycologen uit dit gebied wel zullen kennen, maar welke ik nog niet eerder had gevonden en die in ieder geval nergens vermeld staat, is *Galactinia badia* (Pers. ex Fr.) Boud., gevonden in het Enci-bos, op 15 Oct. 1952, op een lemige helling onder *Betula* en *Corylus*.

Vondsten van andere Discomyceten zullen door de heer J. Gremmen worden behandeld.

Door de vele regens schijnt het jaar 1952 gunstig geweest te zijn voor de ontwikkeling van een aantal fungi, die onder de algemene Nederlandse naam van knotszwammetjes samengevat kunnen worden. Een uit dit gebied nog niet eerder vermelde soort, die in ons land overigens algemeen genoemd kan worden, is *Clavulina rugosa* (Bull. ex Fr.) Schroet., op 15 Oct. 1952 in het Enci-bos gevonden in een gemengd bos van *Larix* en (Amerikaanse?) eik en een dag later door J. Gremmen in het bos bij grensmaal 58 onder *Quercus* en *Fraxinus*. Overigens geeft mijn kaartstelsel aan, dat ik deze

soort ook reeds op 18 Oct. 1950 in dit laatste bos gevonden had.

Op 17 Oct. 1952 werd in een loofbos van *Acer*, *Fraxinus* en *Carpinus* aan de zuidpunt van het Stort, een bosje, dat steeds meer door de lawine van puin bedolven dreigt te worden, *Clavariadelphus fistulosus* (Holmskj. ex Fr.) Corner gevonden. Dit is altijd een aardige vondst, niet omdat wij hier met een ongewone soort te maken hebben, maar omdat het zo verbazingwekkend is te zien, hoe dergelijke lange maar dunne vruchtlichamen geheel in hun omgeving opgaan.

Tot hetzelfde geslacht *Clavariadelphus* wordt tegenwoordig ook *C. junceus* (Alb. et Schw. ex Fr.) Corner gerekend. Onafzienbare massa's van deze tengere soort vond ik op 14 Oct. 1952 in het Cannerbos, op de bladstelen van afgevallen en vergane bladeren onder *Acer*, *Fraxinus* en *Sambucus*. Op dezelfde plek en ook in grote hoeveelheden, hoewel niet zo massaal als *C. junceus*, kwam de habitueel er sterk op lijkende *Typhula phacorhiza* (Reich. ex) Fr. voor. Beide kunnen even lang zijn, zij zijn slank, vrijwel draadvormig en licht geelbruin van kleur. Bij de laatste echter ontspringt de steel uit een plat, rond, donkerbruin sclerotium, dat aan een bladsteel is vastgehecht. Bij *C. junceus* ontbreekt een sclerotium en verlengt de steel zich in een korte tot zeer lange, sterk kronkelige, wortelende hyphenstreng. De gelijkenis van beide soorten wordt nog weer vergroot, doordat bij *C. junceus* de steelbasis ook wel eens zijdelings aan een bladsteel vastgehecht kan zijn.

Ik was speciaal naar bovengenoemde plek gegaan, om er te zoeken naar *Typhula sclerotoides* (Pers.) Fr., een nieuwe soort voor onze flora, die ik op 18 Oct. 1950 in het bos bij grensmaal 58, nog op Nederlands gebied, en in het bos van Caestert, op Belgisch terrein, gevonden had. De determinatie dank ik aan de Engelse *Clavaria*-monograaf E. J. H. Corner. Ik hoopte betere exemplaren te vinden dan die van 1950, maar *T. sclerotoides* bleek niet aanwezig te zijn; wel vond ik veel *Typhula erythropus* (Pers. ex) Fr., een zeer algemene soort in ons land, en twee mij nog onbekende *Typhula* soorten.

Een echte *Clavaria* leverde het Enci-bos op, waar ik op 15 Oct. 1952 ondanks goed zoeken niet meer dan enkele, afzonderlijk groeiende exemplaren kon vinden. De soortnaam gaf mij toen, bij het determineren in ons hoofdkwartier

kasteel Neercanne, en geeft mij nu nog moeilijkheden. Uiteindelijk moest ik kiezen tussen *Clavaria acuta* en *C. tenuipes* en ik koos de laatste, waarmee Corner zich zonder reserve kon verenigen. Desondanks blijft er een onzekerheid, waarop Prof. Donk mij wees, namelijk in de sporevorm, die naar zijn ervaring bij de werkelijke *tenuipes* meer cilindrisch moet zijn en bij *C. acuta* meer breed ellipsoidisch. Corner laat zich in zijn monografie slechts vaag uit over het verschil tussen beide soorten, zodat de beste oplossing voorlopig is, mijn materiaal met een klein vraagteken onder *C. tenuipes* te plaatsen. Er zou zeker een groter vraagteken gezet moeten worden, indien mijn vondst onder *C. acuta* zou worden gerangschikt. *Clavaria acuta* is uit ons land bekend, ofschoon het een zeldzame verschijning is; *C. tenuipes* is nog niet eerder vermeld. De beschrijving, die ik naar het levende materiaal heb gemaakt, is als volgt. *Clavaria* aff. *tenuipes* Berk. et Br., St. Pietersberg, Enci-bos, 15 Oct. 1952, Maas G. no 9167 — Vruchtlichamen afzonderlijk, tussen mossen op de grond, onder kleine eiken en beuken. Clavula $\pm 25 \times 1.5-3$ mm, naar boven toe geleidelijk verbredend en zwak knotsvormig, stomp eindigend, vuilwit of zeer licht grijswit, of wit met sepia tint, zonder cystiden. Steel $10-20 \times 0.5-1$ mm, in kleur duidelijk van de clavula gescheiden, doorschijnend wit, zonder caulocystiden, glad. Basidia met wijde lusvormige gesp aan de basis en daardoor gevorkt lijkend, 4-sporig. Sporen kleurloos, breed ellipsoidisch, met korrelige inhoud, $7.2-8.1 \times 4.9-5.4 \mu$. Geur afwezig.

Zowel in het Cannerbos (14 Oct. 1952) als in het Enci-bos (op twee plaatsen, 15 Oct. 1952) vond ik goed ontwikkelde exemplaren van *Mycoacia fuscoatra* (Fr.) Donk. *Mycoacia* zou men, oppervlakkig gezien, kunnen karakteriseren als een geheel resupinate *Hydnum*, en inderdaad beschreef Fries de tot het eerst genoemde geslacht behorende soorten onder de tweede naam. Het is een geslacht, dat tot de grote en moeilijke groep der *Corticoidae* behoort, waartoe zich in ons land slechts zeer weinigen aantrokken voelen. Dat is dan ook wellicht de reden waarom er zo weinig vindplaatsen bekend zijn geworden, hoewel de soorten misschien in het geheel niet zeldzaam zijn. Daarbij komt bovendien, dat de levenswijze nogal verborgen is. Men vindt de vruchtlichamen aan de onderzijde van afgevallen takken en de meeste verzamelaars

plukken alleen wat zij boven de grond zien uitsteken. De sleutel in Donk's bewerking van het geslacht *Mycoacia* geeft niet aan op welke wijze de twee nauw verwante soorten *M. fuscoatra* en *M. stenodon* gescheiden kunnen worden. Ook de soortbeschrijvingen geven onvoldoende duidelijke verschildpunten aan. Naar aanleiding van mijn vondsten echter, maakte Prof. Donk mij opmerkzaam op het volgende bijzonder scherpe verschilmerk. *Mycoacia stenodon* heeft gekromde sporen, met een kleine oliedruppel aan iedere pool; *M. fuscoatra* heeft rechte sporen, met oliedruppels in het centrum. Of de grootte der sporen nog een betrouwbaar kenmerk is, staat te bezien.

Een bewijs, dat men niet kan verwachten in één of zelfs in enkele seizoenen alle fungi te vinden, die een bepaald gebied kan opleveren, zie ik in de vondst van de volgende soorten, die ik niet tijdens een der vorige excursies was tegengekomen. In de dichte *Pinus*-opstanden van het Enci-bos, waar men op handen en voeten moet rondkruipen, vond ik op 15 Oct. 1952 *Tricholoma imbricatum* (Fr.) Qué. (in grote groepen), *Hygrophorus hypothesus* (Fr.) Fr. (talrijk) en *Galerina unicolor* (Vahl ex Fr.) Sing. Deze soorten zijn typisch voor naaldbossen en gewoon in ons land, zodat ik met de vermelding der namen volsta.

Het doet mij genoegen hier een fout te kunnen herstellen, welke ik in dit Maandblad, Jrg. 40, 1951, p. 17 maakte. Daar vermeldde ik de vondst van *Coriolus unicolor*, maar Prof. Donk maakte mij attent op de onjuiste determinatie. Alle materiaal behoort, vrijwel zeker, tot *Coriolus hirsutus* (Wulf. ex Fr.) Qué. subsp. *fibula* (Fr.) Bourd. et Galz. Bourdot en Galzin schrijven: „C'est une forme petite et pâle de *C. hirsutus*”. Donk kan er zich nog niet met zekerheid over uitlaten, of wij hier te maken hebben met een werkelijk aparte taxonomische eenheid, dan wel met een groeivorm, waarbij dus het substraat (dunne takjes) het uiterlijk en de vorm bepaalt. Het is wel merkwaardig, dat deze vorm, die nog niet eerder met zekerheid voor ons land werd vermeld, tot nu toe alleen nog maar uit Zuid-Limburg bekend is. Mycologen, let er eens op.

Ondertussen vond ik op 14 Oct. 1952 in het Cannerbos tegen een vermolmd stonk van een esdoorn de werkelijke *Coriolus unicolor*, die, zoals Prof. Donk opmerkte, tegenwoordig niet meer tot het geslacht *Coriolus* gerekend moet

worden, maar *Cerrena unicolor* (Bull. ex Fr.) Murr. moet heten.

Ofschoon men zelden kan hopen om een *Cortinarius* uit de groep *Hydrocybe* op bevredigende wijze op naam te brengen, is mij dit

uitzonderlijk goed gelukt met een soort, die ik op 15 Oct. 1952 in het Enci-bos onder berken vond. Het betreft hier *C. saturninus* (Fr.) Fr., waarvan de exemplaren in volmaakte overeenstemming bleken met beschrijving en afbeelding

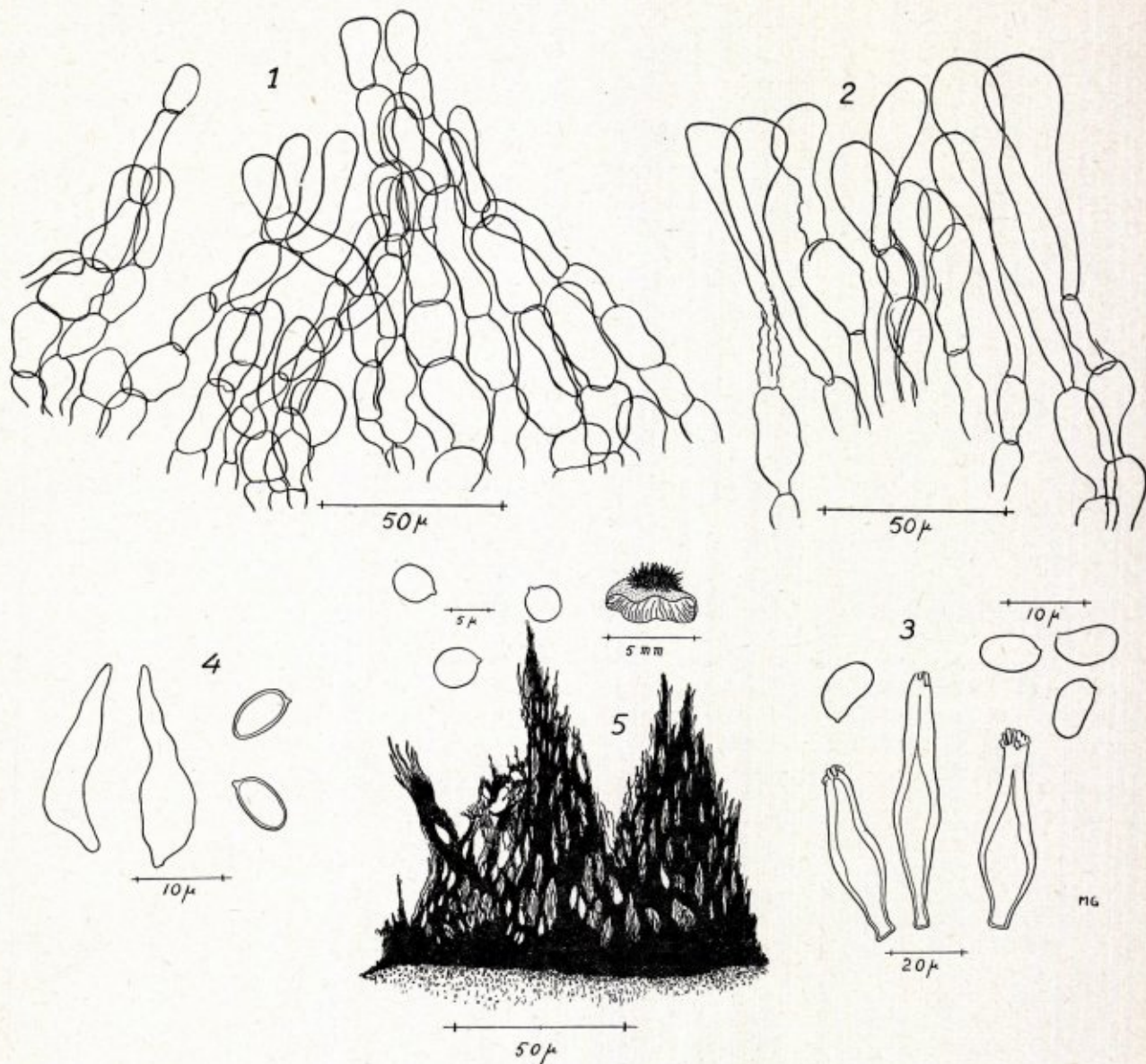

Fig. 1. *Helvella crista*, beharing van het excipulum; — fig. 2. *Helvella lacunosa*, beharing van het excipulum; — fig. 3. *Inocybe eutheles*, cheilocystiden en sporen; — fig. 4. *Deconica crobula*, cheilocystiden en sporen; — fig. 5. *Resupinatus rhacodium*, vruchtlichaam met strigeuze haarkap, 3 haren uit deze kap, sporen.

van Lange. Het Enci-bos herbergt meer *Cor-tinari*, maar deze hebben tot nu toe mijn deter-natie-pogingen weerstaan.

Een *Inocybe* soort, waarvan in de Nederlandse literatuur vrijwel niets bekend is over de ver-spreiding, vond ik op 26 Sept. 1951 in het Enci-bos in een *Larix - Alnus incana* bosje. De heer Huijsman determineerde deze soort, aanvankelijk met enige twijfel, als *I. eutheles* (Berk. et Br.) Sacc., vroeg het materiaal nogmaals ter inzage en kon toen met groter zekerheid zijn eerste bevinding bevestigen. Een eveneens door Huijs-man gedetermineerde vondst is afkomstig van het Heerenduin bij IJmuiden en werd vermeld in *Fungus*, vol. 11, 1939, p. 20. Bij zijn bewer-king van het geslacht *Inocybe* geeft Boedijn (in *Med. Ned. Mycol. Ver.*, vol. 14, 1925, p. 98) op, dat hij veel materiaal van *I. eutheles* ver-zamelde in de duinen bij Haarlem. Zijn beschrij-ving is summier, maar op de afmetingen der sporen na niet in tegenspraak met wat ik heb gevonden. Het lijkt mij onder deze omstandig-heden van belang hier de beschrijving van mijn exemplaren weer te geven. *Inocybe eutheles* (Berk. et Br.) Sacc., St. Pietersberg, Enci-bos, 26 Sept. 1951, Maas G. no 7998 (Fig. 3). — Hoed tot 3.5 cm in diam., kegelvormig, later meer uitgespreid, nog lang met wat naar binnen gebogen rand, met scherpe umbo, okergeel tot café-au-lait kleurig, enigszins glanzend, aange-drukt vezelig beschubd of schubjes aan hun top opgewipt. Steel niet hol, tot 6.5 cm lang, 4 mm dik, aan de basis tot 10 mm verdikt, wit met okerkleurige tint, aan de basis wit en wattig viltig, min of meer glanzend, spaarzaam fijn gestreept, dicht en zeer kort „behaard” (caulo-cystiden). Lamellen eerst bleek met zwakke olijfgroenige tint, later vaalbruin, tamelijk buikig, vrij dicht opeen, met wittige, fijn gezaagde snede. Steelvlees wit, niet verkleurend. Geur niet merkbaar. Sporen ellipsoidisch-amandel-vormig, glad, $7.5-8.9 \times 4.5-4.6 \mu$. Cheilocysti-den flesvormig-spoelvormig, dikwandig, gekroond (blijkbaar vaker met een kristal-opho-ping gekroond dan in Frans materiaal, want Heim beschrijft de cystiden als „rarement ou peu abondamment muriquées”), 40—60 μ lang, buikig gedeelte tot 15 μ breed, hals ongeveer 6 μ . Caulocystiden spoelvormig, vaak buikiger dan de cheilocystiden, tot 18 μ breed, gemengd met dunwandige, cilindrisch-knotsvormige cel-

len, zonder kroontje van kristallen, in groepjes bijeen.

Van de volgende soort is evenmin bekend of zij in ons land algemeen of zeldzaam is. Het gaat hier om *Deconica crobula*, die in de spaar-zame gevallen, dat zij in onze literatuur wordt genoemd, onder de geslachtsnaam *Naucoria* staat vermeld. Zo is de soort bekend van de omgeving van Winterswijk (De Levende Na-tuur, vol. 21, 1917, p. 427 en *Med. Ned. Mycol. Ver.*, vol. 8, 1917, p. 8), van Meiendel bij Wassenaar (De Levende Natuur, vol. 30, 1926, p. 309 en vol 39, 1935, p. 356) en van het „Veldersbos” tussen Boxtel en Best (*Fungus*, vol. 17, 1947, p. 7—8). De twee exemplaren, die ik in het Cannerbos vond, stonden op een karakteristiek substraat, namelijk op een dode stengel, in dit geval van *Rubus*, in een zeer dicht struweel. Ook hier is het van belang de be-schrijving, die ik naar het levende materiaal opgesteld heb, over te nemen. *Deconica crobula* (Fr.) Romagn., Cannerbos, 16 Oct. 1952, Maas G. no 9194 (Fig. 4). — Hoed 11—13 mm in diam., plano-convex, met kleine umbo, licht bruingeel met wat rozige tint, iets donkerder in centrum, met kleverige cuticula, indrogend, vrij spaarzaam bedekt met vliezige, witte vlokjes, zwak glanzend, aan de rand wat gegroefd. Steel 15—17×1—5 mm, ongeveer gekleurd als de hoed, aan de basis wit en wattig viltig, naar boven toe tot aan de aanhechtingsplaats van het velum vrij dicht, ruw, wittig vezelig-vlokkig-schubbig, daar boven fijn, wit, kort behaard. Lamellen bleek bruingeel, bochtig aangehecht en met tand aflopend, breed, enigszins driehoekig buikig, tamelijk ver uiteen, dun, aan de rugzijde zwak dwars geaderd, met wittige, fijn gewim-perde snede. Velum spoedig verdwijnend. Chei-locystiden wat asymmetrisch spoelvormig, 22.5—23.3×4.5—6.3×2 μ . Sporen ellipsoidisch-amandelvormig, glad, vrij dikwandig, 7.2—8.1×4.5—5.0 μ .

Een grote bijzonderheid is de vondst van *Resupinatus rhacodium*, waarvan ik op 14 Oct. 1952 in het Cannerbos enkele exemplaren ont-dekte tegen de onderzijde van een omgehakte hazelaarstam. Men kan zich ook hier weer af-vragen, hoe het komt, dat men deze soort, die nieuw is voor onze flora, niet eerder heeft opge-merkt. Wijlen Ir Schweers, die zich toch bij-zonder voor kleine fungi interesseerde, heeft de soort blijkbaar nooit gekend. Wel vermeldde

hij vondsten van de nauw verwante *R. applicatus* (in ons land beter bekend onder de naam van *Pleurotus applicatus*) en ook in zijn mappen met tekeningen bevindt zich alleen een aquarel van deze laatste soort. Kwam *R. rhacodium* nu werkelijk niet voor, of moeten wij ons voorstellen, dat de soorten vroeger met elkaar verward werden en dat de opgaven van *Pleurotus applicatus* in de Nederlandse literatuur wellicht ten dele betrekking hebben op *R. rhacodium*? Met deze mogelijkheid voor ogen heb ik de exemplaren van *P. applicatus* uit de collecties, aanwezig in het Rijksherbarium, nader onderzocht en inderdaad eenmaal gevonden, dat *R. rhacodium* niet herkend was. Het is een vondst uit Wassenaar, waarbij helaas de vinder en, nog erger, de datum niet vermeld zijn. Nu wordt Wassenaar en wel speciaal Meiendel genoemd in *Natura* 1925, p. 186 (vondst van 18 Oct. 1925) en in *De Levende Natuur*, vol. 30, 1926, p. 309 en vol. 39, 1935, p. 358—359 (vondsten van 12 Oct. 1924 en 25 Oct. 1925). Deze laatste twee vondsten werden door Mejuffrouw C. Cool gecontroleerd. Zij was toen op het Rijksherbarium werkzaam en het is dus niet onmogelijk, dat de ongedateerde exemplaren, als bewijsmateriaal voor het Meiendel-onderzoek, inderdaad uit die tijd stammen.

Verzoek om toezending van eventueel aanwezig materiaal uit de herbaria te Amsterdam, Groningen, Utrecht en van enkele particulieren gaf slechts negatief resultaat.

Merkwaardig genoeg ontving ik korte tijd na mijn vondst enkele exemplaren, die door W. J. Reijnders op 1 Nov. en later nog eens op 19 Nov. 1952 in het Naardermeer waren gevonden, respectievelijk in het reservaat „De Driehoek” en aan de de Z.W. oever van het „Grote Meer”. De heer Reijnders vertelde mij, dat hij *R. rhacodium* reeds jaren uit dit gebied kende.

De beschrijving, opgesteld naar het gedroogde Limburgse materiaal en tussen haakjes aangevuld met de gegevens van Reijnders, is als volgt:

Resupinatus rhacodium (Berk. et Curt.) Sing., Cannerbos, 14 Oct. 1952, Maas G. no 9143 (Fig. 5). — Hoed 1.5—6(-15) mm in diam., centraal of wat zijdelings aangehecht, napvormig, later vlakker wordend, met aanvankelijk ingerolde, later wat golvende rand, grijsbruin of donker lei-grijs, aan de rand met een lichtgrijze, fijn-korrelige bedekking, naar het centrum toe voor de helft of meer bedekt met een

vrij scherp begrensde kap van zwart, sponsachtig-viltig of strigeus-harig weefsel. Steel ontbrekend. Lamellen gekleurd als de hoed of lichter, minder dan 1 mm breed, dun, vrij dicht open, in 4 lengten, de langste het centrum van de hoed niet bereikend en daar afgeknot, met gave of wat korrelige, wittige snede. Strigeuze beharing bestaande uit anastomoserende bundels van donkerbruine, dooreen gevlochten hyphen, tot ongeveer 400 μ lang. Hymenophoor onder de harige kap 3-lagig. Bovenste laag, waaruit de haren ontspringen, zwartbruin, 20—25 μ . Middelste laag lichtbruin tot kleurloos, gelatineus, tot 375 μ , geleidelijk overgaand in de derde laag, die bruin en 30—60 μ breed is. Deze laatste laag wordt begrensd door het donkerbruine subhymenium. Basidia (gewoonlijk knotsvormig, 22—30×6—8 μ) 4-sporig. Cystiden afwezig. Sporen kleurloos, bolrond of bijna zo, met kleine apiculus, 4.9—5.4(-5.8)×4.5—4.9 μ . De fungi komen afzonderlijk of in groepjes van 2 of 3 voor. De beschrijving komt, op een kleinigheid na, goed overeen met die van Coker in zijn artikel „The smaller species of *Pleurotus* in North Carolina”. De soort, die oorspronkelijk van Noord-Amerika werd beschreven, werd door Lange in Denemarken gevonden. Konrad en Maublanc vermelden haar niet. Volgens opgaven van Pilát is de soort ook bekend uit Italië en Joegoslavië, maar het aantal vindplaatsen is zeer gering. Mogelijk zijn er in de omvangrijke Europese literatuur nog wel meer vindplaatsen vermeld, maar *R. rhacodium* is over het algemeen toch wel zeldzaam te noemen. Nederland slaat in dit opzicht door zijn drie ver uiteen liggende vindplaatsen een bijzonder goed figuur.

Literatuur.

(De werken der overige auteurs worden als genoegzaam bekend verondersteld)

- ANDERSON, P. J. and ICKIS, M. G., Massachusetts species of *Helvella* — *Mycologia*, vol 13, 1921, p. 201—229.
- COKER, W. C., The smaller species of *Pleurotus* in North Carolina. — *J. Elisha Mitchell Sci. Soc.*, vol. 60, 1944, p. 71—95.
- GRELET, L. J., Les *Discomycètes* de France, d'après la classification de Boudier, 2me fasc. — *Bull. Soc. Bot. Centre-Ouest*, 1933, p. 21—36.
- KANOUSE, BESSIE K., Some studies in the genus *Helvella* — *Pap. Michigan Acad. Sci. Arts Lett.*, vol. 32, (1946) 1948, part. 1, Botany, p. 83—90.

Stichting
HET
LIMBURGSCH
LANDSCHAP

Natuur en Landschap zijn steeds onafscheidelijk verbonden en beider belangen gaan altijd samen Door bescherming van het landschap wordt ook de planten- en dierenwereld in bescherming genomen Steunt daarom de Stichting „Het Limburgsche Landschap” in haar streven en geeft U op als contribuant aan het Secretariaat:

OBSERVANTENWEG 76 — TELEFOON 6121
MAASTRICHT

BRAND'S BIEREN

DE BESTE

Ministeriëel erkend
Zoölogisch
Preparateurs-bedrijf
en Vellenbereiderij

JAC. BOUTEN (v.h. Leo Bouten)
TELEF. 2303 VENLO GIRO 397465

VOOR MAASTRICHT
UW HOTEL

* BEAUMONT *
*

STATIONSTRAAT
TELEFOON K 4400-3385

GOFFIN-DRUK

KWALITEITS-WERK

WIJ DRUKKEN OOK DIT BLAD

C.V. DRUKKERIJ ¹/_H CL. GOFFIN
NIEUWSTRAAT 9 - TEL. 2121 - MAASTRICHT

MAASTRICHT

DE HISTORISCHE STAD, RIJK AAN
MONUMENTEN, UITGANGSPUNT VOOR
TOERISTISCHE WANDELINGEN IN
HET LIMBURGSE HEUVELLAND EN
NAAR DE BEFAAMDE GROTEN VAN
DE ST. PIETERSBERG.

VERWACHT U!

INLICHTINGEN:
INFORMATIEBUREAU V.V.V.
MAASTRICHTSE BRUGSTRAAT 7
TELEFOON K 4400. No. 2814.

Ontspanningsoord Fort St. Pietersberg
MAASTRICHT - TELEFOON 2837

OP DE NOORDPUNT VAN DE ST. PIETERSBERG.
IN DE ONMIDDELLIJKE NABIJHEID VAN
MAASTRICHT GELEGEN.

RIANTE VERGEZICHTEN OVER DE STAD,
DE MAAS EN DE JEKERVALLEI.

EXPL. F.A. RUTTEN